

Куценко Олександр,
здобувач, Запорізький національний
університет

Kutsenko Oleksandr,
Zaporizhzhia National University,
<https://orcid.org/0000-0001-6066-2485>

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ СТАНУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ВИБОРУ
ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ
METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF ASSESSING THE STATE OF FINANCIAL AND ECONOMIC
SECURITY AND CHOOSING MANAGEMENT TOOLS FOR INDUSTRIAL ENTERPRISES**

Куценко О. А. Методичні засади оцінки стану
фінансово-економічної безпеки та вибору
інструментів управління для промислових
підприємств. *Український журнал прикладної
економіки та техніки*.
2022. Том 7. № 4. С. 297 – 303.

Kutsenko O. Methodological principles of
assessing the state of financial and economic
security and choosing management tools for
industrial enterprises. *Ukrainian Journal of
Applied Economics and Technology*.
2022. Volume 7. № 4, pp. 297 – 303.

В статті з'ясовано, що на промислових підприємствах існує потреба у використанні інструментів управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки, тобто системи, механізму управління чи стратегії забезпечення. Доведено, що передумовою отримання бажаного результату від застосування інструментів управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки є здійснення вибору цих інструментів на підставі організації комплексного аналізу. Визначено, що комплексний аналіз має охоплювати не лише показники фінансово-господарської діяльності, але й показники оцінки стану фінансово-економічної безпеки. Встановлено відсутність єдиного підходу до оцінки стану фінансово-економічної безпеки на промислових підприємствах. За результатами дослідження удосконалено науково-методичний підхід до оцінки стану фінансово-економічної безпеки промислових підприємств та вибору інструментів управління, в основі якого закладено побудову моделі оцінки економічної безпеки. Його апробація на промислових підприємствах дозволить провести комплексну оцінку стану фінансової та економічної діяльності, визначити рівень безпеки за складовими економічної безпеки та загальний рівень безпеки, здійснити вибір системи, механізму управління або стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки. Серед складових економічної безпеки визначено: фінансова; інвестиційна; інноваційна; інформаційна; кадрова; виробнича. Впровадження інструментів управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки сприятиме підвищенню, відновленню фінансово-економічної безпеки, що забезпечить налагодження роботи, зростання ефективності фінансово-господарської діяльності протягом довгострокового періоду. Також застосування науково-методичного підходу забезпечує розробку заходів щодо підвищення рівня фінансово-економічної безпеки, рекомендацій до використання інструментів управління.

Ключові слова: економічна безпека, фінансова безпека, фінансово-економічна безпека, науково-методичний підхід, оцінка стану фінансової та економічної діяльності, оцінка стану фінансово-економічної безпеки, інструменти управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки.

The article outlines that there is a need to use management tools to ensure financial and economic security at industrial enterprises, that is, a system, a management mechanism or a security strategy. It has been proven that the prerequisite for obtaining the desired result from the use of financial and economic security management tools is the selection of these tools based on the organization of a comprehensive analysis. It was determined that the comprehensive analysis should cover not only indicators of financial and economic activity, but also indicators of assessment of the state of financial and economic security. It was established that there is no single approach to assessing the state of financial and economic security at industrial enterprises. According to the results of the research, the scientific and methodological approach of assessing the state of financial and economic security of industrial enterprises and the selection of management tools, which is based on the construction of a model of economic security assessment, has been improved. Its approbation at industrial enterprises will make it possible to carry out a comprehensive assessment of the state of financial and economic activity, determine the level of security based on the components of economic security and the general level of security, make a choice of a system, management mechanism or strategy for ensuring financial and economic security. The components of economic security are defined as: financial; investment; innovative; informative; personnel; production. The implementation of management tools to ensure financial and economic security will contribute to the increase and restoration of financial and economic security, which will ensure the improvement of work and the growth of the efficiency of financial and economic activities during the long-term period. Also, the application of a scientific and methodological approach ensures the development of measures to increase the level of financial and economic security, recommendations for the use of management tools.

Keywords: economic security, financial security, financial and economic security, scientific and methodological approach, assessment of the state of financial and economic activity, assessment of the state of financial and economic security, management tools for ensuring financial and economic security.

Вступ

В умовах змінності ринкового середовища на промислових підприємствах існує потреба у використанні інструментів управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки, що дозволить підтримувати бажаний рівень безпеки та сприятиме зростанню показників

© Куценко Олександр, 2022

фінансово-господарської діяльності. З метою ефективного використання інструментів управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки доцільним є правильний їх вибір та подальше впровадження. Передумовою якісного та раціонального вибору інструментів управління є проведення оцінки стану фінансово-економічної безпеки, фінансової та економічної діяльності. Окреслене дозволяє визначити актуальність проведення комплексної оцінки стану фінансово-економічної безпеки на підприємствах.

Питання оцінки стану фінансової та економічної безпеки на підприємствах досліджували такі вчені: Дем'яненко Г. Є. [5]; Довбня С. Б., Гічова Н. Ю. [6, с. 37-41]; Жук Н. [9, с. 169-172]; Колісніченко П. Т. [12, с. 39-42]; Олійник Т. І. [13, с. 70-71]; Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Ткаченко Є. В. [15, с. 57-60]; Ситник Н. С., Джиговська Л. І. [17, с. 66-69]; Сосновська О. О., Житар М. О. [19, с. 22-24]; Стащук О. В. [20, с. 169-172]; Толстова А. В., Хоменко К. В. [21, с. 189-193]; Худик О. Б. [22, с. 149-151]; Чирва Ю. Є., Нестеренко О. М. [23, с. 67-69].

На промислових підприємствах існує потреба у впровадженні інструментів управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки, але задля їх правильного вибору доцільним є проведення комплексної оцінки стану фінансово-економічної безпеки. Визначено, що відсутній підхід до оцінки стану фінансово-економічної безпеки та подальшого вибору інструментів управління, що підтверджує актуальність дослідження.

Мета статті

Статті є удосконалення науково-методичного підходу оцінки стану фінансово-економічної безпеки промислових підприємств та вибору інструментів управління.

Виклад основного матеріалу дослідження

Змінність факторів ринкового середовища пливає на результати фінансово-господарської діяльності промислових підприємств, та з метою захисту від існуючих загроз, ризиків доцільним є підтримання стану фінансово-економічної безпеки. Передумовою покращення стану фінансово-економічної безпеки є застосування інструментів управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки. Проте існує потреба у здійсненні вибору інструментів управління, що можливо шляхом комплексного дослідження результатів роботи підприємства, стану фінансово-економічної безпеки. Все це дозволить якісно використовувати інструменти управління та досягнути бажаних результатів.

За результатами дослідження удосконалено науково-методичний підхід оцінки стану фінансово-економічної безпеки промислових підприємств та вибору інструментів управління, який дозволить здійснити комплексний аналіз групи показників та за його результатами обрати відповідні інструменти управління, що забезпечить покращення фінансово-економічної безпеки та зростання ефективності діяльності в майбутньому.

Науково-методичний підхід складається із набору етапів, де першочерговим є формування мети, завдань дослідження. Метою дослідження є здійснення оцінки стану фінансово-економічної безпеки підприємств та вибір інструментів управління. Основними завданнями дослідження є: вибір показників для проведення дослідження; оцінка стану фінансової та економічної діяльності; дослідження рівня фінансової та економічної безпеки; інтерпретація результатів дослідження шляхом використання шкали; вибір системи, механізму управління або стратегії забезпечення.

Далі визначається об'єкт та суб'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є оцінка стану фінансової та економічної діяльності, рівня фінансової та економічної безпеки. Щодо суб'єкта дослідження, то ним виступає підрозділ фінансово-економічної безпеки підприємства, який проводитиме комплексну оцінку та здійснюватиме вибір системи, механізму або стратегії забезпечення.

Науково-методичний підхід має відповідати ряду вимог, а саме: достовірність; інформаційність та доступність даних; динамізм; унікальність; оперативність; варіативність; узгодженість; раціональність; контроль; синергізм вибраних інструментів управління.

Визначено методи дослідження, відповідно до яких буде проводитися комплексний аналіз, а саме: економіко-статистичні методи; коефіцієнтний метод; метод інтегральної оцінки; експертне опитування; метод узагальнення результатів проведеного дослідження.

Перед проведенням комплексного аналізу здійснюється збір, обробка, аналіз інформації щодо результатів функціонування підприємства у поточному періоді. За результатами аналізу означеної інформації складається висновок про фінансові результати діяльності, рівень прибутковості чи збитковості, тенденції розвитку підприємства. На підставі проаналізованої

інформації відбувається визначення напрямів дослідження та відповідних показників за кожним напрямом.

Також досліджуються фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, загрози, ризики, які впливають на роботу підприємства в поточному періоді. Дослідження ринкового середовища здійснюється з метою групування факторів впливу та подальшого їх врахування в процесі визначення ступеня впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Важливим етапом науково-методичного підходу є визначення напрямів дослідження, за якими буде здійснено комплексний аналіз. Для здійснення дослідження сформовано такі напрями: дослідження стану фінансової та економічної діяльності; дослідження рівня складових економічної безпеки та загального рівня безпеки.

Наступним етапом визначено процес проведення оцінки за напрямами дослідження. Особливість даного етапу полягає у здійсненні оцінки за напрямами та виділення підетапів.

Першим напрямом є дослідження стану фінансової та економічної діяльності, що дозволить здійснити оцінку ефективності господарської діяльності, проаналізувати показники в динаміці та охарактеризувати роботу підприємства. Підетапами першого напрямку дослідження визначено: вибір показників; пояснення вибору показників; розрахунок обраних показників; дослідження динаміки показників та формування висновків.

Наступний напрям дослідження – дослідження рівня складових економічної безпеки та загального рівня безпеки. Підетапами другого напрямку дослідження визначено: визначення складових безпеки; вибір показників за кожною складовою; пояснення вибору показників; розрахунок обраних показників; дослідження динаміки показників; розрахунок вагових коефіцієнтів та інтегрального показника за складовими економічної безпеки; розрахунок вагових коефіцієнтів та інтегрального показника ефективності; інтерпретація результатів відповідно до шкали оцінки; формування висновків; побудова моделі оцінки економічної безпеки підприємства. На підетапі визначення складових економічної безпеки сформовано такі: фінансова; інвестиційна; інноваційна; інформаційна; кадрова; виробнича. Виділені складові економічної безпеки є взаємопов'язаними та їх врахування дозволяє розрахувати інтегральний показник ефективності, сформулювати рекомендації щодо організації безпеки на підприємстві. Крім того, окреслені складові відіграють вагомий роль у підвищенні загального рівня економічної безпеки підприємства, покращенні фінансово-господарської діяльності.

За кожною складовою економічної безпеки здійснюється вибір показників, які дозволять комплексно оцінити рівень безпеки та відобразити стан фінансово-господарської діяльності підприємства.

Першою складовою економічної безпеки є фінансова, для оцінки її рівня визначено групу показників: платоспроможність та ліквідність (коефіцієнт абсолютної ліквідності (ФС1), коефіцієнт швидкої ліквідності (ФС2), коефіцієнт загальної ліквідності (ФС3), коефіцієнт платоспроможності (ФС4)); фінансова стійкість (коефіцієнт автономії (ФС5), коефіцієнт фінансової залежності (ФС6), коефіцієнт концентрації позикового капіталу (ФС7), коефіцієнт фінансового ризику (ФС8), коефіцієнт маневреності власного капіталу (ФС9), коефіцієнт довгострокового залучення коштів (ФС10), коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел (ФС11), коефіцієнт страхування бізнесу (ФС12)); рентабельність (рентабельність (збитковість) продажу (ФС13), рентабельність (збитковість) доходу від операційної діяльності (ФС14), загальна рентабельність (збитковість) сукупного капіталу (ФС15), загальна рентабельність (збитковість) власного капіталу (ФС16), рентабельність активів (ФС17); ділова активність (коефіцієнт обертання активів (ФС18), коефіцієнт обертання запасів (ФС19), коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості (ФС20), коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості (ФС21), тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості (ФС22), тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості (ФС23)) [1, с. 75-76; 8, с. 321; 10, с. 71; 11, с. 99; 14, с. 25-30; 18, с. 171].

Наступними складовими є інвестиційна, інноваційна та інформаційна, для оцінки рівня безпеки за даними складовими визначено показники [1, с. 78, с. 83, с. 89; 8, с. 322; 10, с. 72; 11, с. 99; 18, с. 170-171]: інвестиційна складова – рентабельність інвестицій (ІнвС1), коефіцієнт рівня інноваційності інвестицій (ІнвС2) [18, с. 171], коефіцієнт ефективності власних капіталовкладень у інноваційні процеси (ІнвС3) [16], частка прибутку від інвестиційної діяльності в загальному обсязі прибутку (ІнвС4); інноваційна складова – рівень наукомісткості робіт (ІннС1), частка прибутку від інноваційної діяльності в загальному обсязі прибутку (ІннС2), інноваційності (ІннС3), коефіцієнт рентабельності реалізованої інноваційної продукції (ІннС4), коефіцієнт оновлення продукції чи послуг або коефіцієнт інноваційної активності (ІннС5),

вартість просування інноваційної продукції чи послуг (ІннС6), обсяг реалізації інноваційної продукції чи послуг (ІннС7) [2, с. 217-219]; інформаційна складова – коефіцієнт захищеності інформації (ІнфС1), коефіцієнт повноти інформації (ІнфС2) [18, с. 170], коефіцієнт ефективності використання інформації (ІнфС3), коефіцієнт продуктивності інформації (ІнфС4) [14, с. 58-60].

Для оцінки рівня кадрової складової економічної безпеки обрано наступні показники: коефіцієнт плинності кадрів (КС1), коефіцієнт стабільності персоналу (КС2), коефіцієнт освітнього рівня персоналу (КС3), коефіцієнт прийому кадрів (КС4), коефіцієнт звільнення кадрів (вибуття) (КС5), продуктивність праці (КС6), рентабельність витрат на розвиток персоналу (КС7), коефіцієнт надійності персоналу (КС8); рівень дисципліни (КС9)) [1, с. 79; 8, с. 322; 10, с. 71; 11, с. 99; 14, с. 35-36; 18, с. 171].

Задля оцінки рівня виробничої складової економічної безпеки обрано групу показників: рентабельність (рентабельність (збитковість) виробничих витрат (ВС1), рентабельність (збитковість) операційних витрат (ВС2), загальна рентабельність (збитковість) витрат господарської діяльності (ВС3), загальна рентабельність (збитковість) основних засобів і запасів (ВС4)); фінансова стійкість (коефіцієнт довгострокового залучення коштів (ВС5), коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень (ВС6), коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень (ВС7), коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел (ВС8), коефіцієнт реальної вартості основних засобів (ВС9), коефіцієнт нагромадження амортизації (ВС10), коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів (ВС11)); ділова активність (коефіцієнт обертання активів (ВС12), коефіцієнт обертання оборотних активів (ВС13), коефіцієнт обертання запасів (ВС14), коефіцієнт обертання власного капіталу (ВС15), коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості (ВС16), коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості (ВС17)); використання основних засобів (фондовіддача (ВС18), фондомісткість (ВС19), фондоозброєність (ВС20), коефіцієнт зносу основних засобів (ВС21), коефіцієнт придатності основних засобів (ВС22), коефіцієнт відновлення основних засобів (ВС23), коефіцієнт вибуття основних засобів (ВС24), коефіцієнт приросту основних засобів (ВС25)) [1, с. 81; 8, с. 321; 10, с. 71; 11, с. 99; 14, с. 53-54].

Врахування означених показників за кожною складовою економічної безпеки дозволить провести комплексний аналіз та оцінити стан фінансової, інвестиційної, інноваційної, інформаційної, кадрової, виробничої безпеки, які впливають на результативність фінансово-господарської діяльності підприємства. Наведені складові економічної безпеки є взаємопов'язаними, їх слід розглядати в комплексі. Далі проводиться розрахунок обраних показників за кожною складовою економічної безпеки, дослідження динаміки показників за декілька періодів з метою виявлення тенденцій.

Потім здійснюється розрахунок вагових коефіцієнтів та інтегрального показника за складовими економічної безпеки. Розрахунок вагових коефіцієнтів для інтегральних показників за складовими економічної безпеки, інтегрального показника ефективності відбувається відповідно до механізму, наведеного у роботі Волощук Р. В. [4, с. 158]. Експертна оцінка здійснюється групою експертів, їх завданням є присвоєння балів за кожним показником складової економічної безпеки та відповідною складовою задля визначення їх вагомості в процесі проведення дослідження: 1) оцінка вагомості показників за складовими економічної безпеки здійснювати за шкалою від 1 до 3 балів (1 – не доцільно враховувати під час проведення оцінки за складовими економічної безпеки, 2 – відіграють нейтральне значення, 3 – відіграють вагоме значення); 2) оцінка вагомості складових економічної безпеки здійснювати за шкалою від 1 до 3 балів. Отримані результати експертної оцінки оформлюються в табличному вигляді.

Потім розраховується інтегральний показник за складовими економічної безпеки, який має вигляд формули (1):

$$I_{nj}C_{eб}^t = \frac{\sum_{i=1}^m \Phi_{P_{ij1}} \times W_{ij1} + \dots + \Phi_{P_{ijn}} \times W_{ijn}}{m_j} \quad (1)$$

де $I_{nj}C_{eб}$ – інтегральний показник за j-ими складовими економічної безпеки підприємства;

$\Phi_{P_{ij1}} \dots \Phi_{P_{ijn}}$ – фактичне значення i-го показника за j-ою складовою;

m_j – кількість показників для оцінки j-ої складової;

t – період (рік дослідження);

$W_{ij1} \dots W_{ijn}$ – ваговий коефіцієнт i-го показника за j-ою складовою.

Потім передбачено розрахунок інтегрального показника ефективності, який є результативним показником економічної безпеки, та розрахунок вагових коефіцієнтів. Для розрахунку інтегрального показника ефективності сформовано формулу 2:

$$I_{пЕЕБ}^t = \sum_{j=1}^n I_{пjсеб1} \times W_{j1} + \dots + I_{пjсебn} \times W_{jn} \quad (2)$$

де $I_{пЕЕБ}$ – інтегральний показник ефективності економічної безпеки підприємства;

$I_{пjсеб1} \dots I_{пjсебn}$ – значення інтегрального показника за j -ими складовими економічної безпеки підприємства;

n – кількість j -их складових;

t – період (рік дослідження);

$W_{j1} \dots W_{jn}$ – ваговий коефіцієнт j -ої складової.

За результатами дослідження інтегрального показника ефективності також визначається його динаміка та формуються висновки.

В межах другого напрямку дослідження здійснюється інтерпретація результатів відповідно до шкали оцінки складових економічної безпеки промислового підприємства. Враховуючи дослідження [3, с. 80-92; 6, с. 40-41; 7, с. 76-77; 8, с. 334; 14, с. 22-78; 23, с. 69], сформовано значення шкали оцінки, а також вони визначені на підставі врахування результатів дослідження, нормативних значень досліджуваних показників, особливостей функціонування та результатів фінансової, економічної діяльності промислових підприємств. Передбачається, що використання шкали оцінки дозволить визначити рівні складових економічної безпеки, їх значення може знаходитися в межах значень від нуля до одиниці, а саме: нормальний (абсолютний) рівень – 0,76 до 1,0; нестійкий рівень – 0,51 до 0,75; передкризовий рівень – 0,26 до 0,50; кризовий рівень – 0,00 до 0,25. Використання даної шкали дозволить визначити загальний рівень економічної безпеки підприємства та в подальшому обрати інструменти управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки. Крім того, зростання рівня економічної безпеки свідчатиме про позитивну динаміку на підприємстві.

Відповідно до отриманих результатів формуються висновки щодо рівня складових економічної безпеки та загального рівня економічної безпеки. Дослідження рівня економічної безпеки дозволить визначити слабкі сторони та переваги підприємства, які будуть враховані під час вибору інструментів управління.

Останнім підетапом є побудова моделі оцінки економічної безпеки підприємства, що дозволяє структурувати послідовність оцінки та впровадити на обраних підприємствах (рис. 1). Зокрема, наведена модель має чотири складові, а саме: складові економічної безпеки; показники за складовими економічної безпеки; інтегральний показник за складовими економічної безпеки; інтегральний показник ефективності.

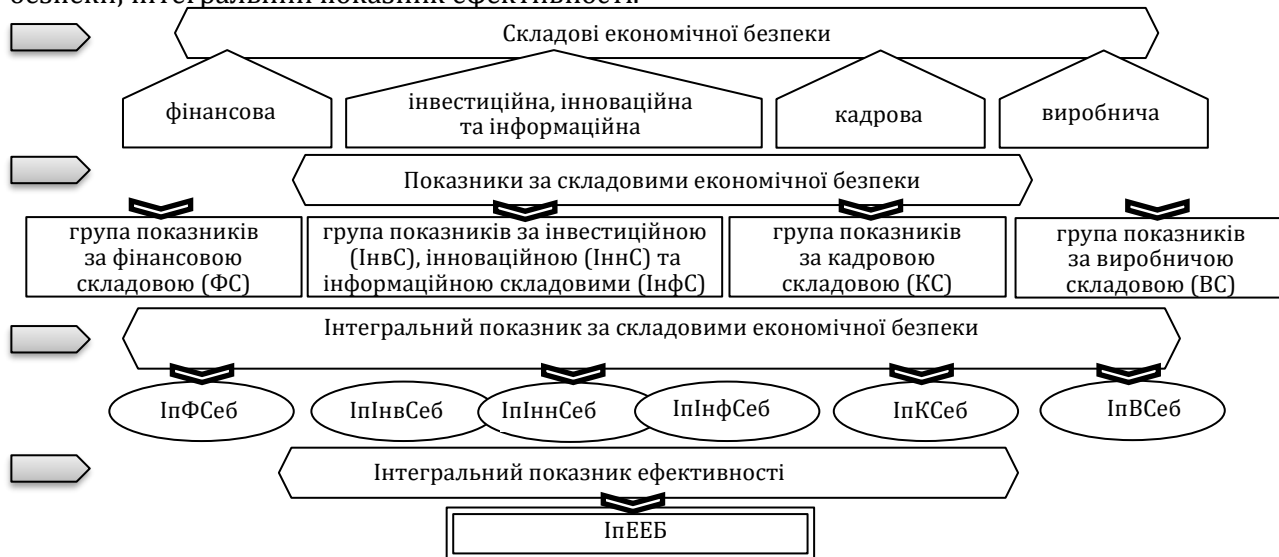

Рис. 1. Модель оцінки економічної безпеки підприємства

Примітка: розроблено автором

На підставі отриманих даних за напрямками дослідження стану фінансової та економічної діяльності дослідження рівня складових економічної безпеки та загального рівня безпеки здійснюється вибір інструментів управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки, а саме: механізм, система управління; стратегія забезпечення.

Апробація науково-методичного підходу оцінки стану фінансово-економічної безпеки промислових підприємств дозволить провести оцінку стану фінансової, економічної діяльності, рівня економічної безпеки, встановити необхідність вибору інструментів управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки та здійснити їх вибір. Крім того, в рамках

науково-методичного підходу передбачається формування рекомендацій до підвищення рівня економічної безпеки та покращення ефективності роботи підприємств.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Таким чином, за результатами дослідження удосконалено науково-методичний підхід оцінки стану фінансово-економічної безпеки промислових підприємств та вибору інструментів управління, який реалізується шляхом дотримання послідовності етапів. В рамках підходу здійснюється дослідження стану фінансової та економічної діяльності, загального рівня економічної безпеки. З метою визначення загального рівня безпеки досліджуються складові економічної безпеки, тобто фінансова, інвестиційна, інноваційна, інформаційна, кадрова, виробнича.

Апробація підходу дозволяє обрати інструменти управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки, що забезпечить підвищення, відновлення фінансово-економічної безпеки та як результат зростання ефективності фінансово-господарської діяльності, а також забезпечує розробку заходів щодо підвищення рівня безпеки, рекомендацій до використання інструментів управління.

Список літератури

1. Алькема В.Г., Літвін Н.М., Кириченко О.С. Економічна безпека інноваційного підприємства: навч. посіб. Київ: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2015. 320 с.
2. Біленська Я.Р. Використання збалансованої системи показників для оцінювання потенціалу інноваційного розвитку виробничо-господарського об'єднання. *Бізнес Інформ*. 2014. № 1. с.216-221.
3. Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2012. 388 с.
4. Волощук Р.В. Порівняльний аналіз підходів до визначення вагових коефіцієнтів інтегральних індексів стану складних систем. *Індуктивне моделювання складних систем*. 2013. Випуск 5. с.151-165.
5. Дем'яненко Г.Є. Економічна безпека торговельного підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.07.05. Донецьк, 2003. 18 с.
6. Довбня С.Б., Гічова Н.Ю. Діагностика економічної безпеки підприємства як інструмент визначення напрямків його інноваційного розвитку. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2008. №3. с.36-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2008_3_7.
7. Доценко І.О. Формування системи оцінювання рівня економічної безпеки підприємства з урахуванням впливу підприємницьких ризиків. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2013. Том 18. Випуск 1. с.69-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_1_10.
8. Дідик А.М. Економічна безпека підприємства: підручник. Львів: НУ «Львівська Політехніка», ТзОВ «Видавнича група «Бухгалтери України», 2019. 624 с.
9. Жук Н. Аналітична оцінка рівня фінансової безпеки підприємств. *Світ фінансів*. 2022. №3 (72). с.165-176. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1542/1550>.
10. Іванілов О.С., Дмитрієва О.І. Методи оцінки рівня економічної безпеки промислових підприємств. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць*. 2018. №21. с.66-83. URL: <http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/view/156578>.
11. Іпполітова І.Я., Сичова А.О. Методичний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Випуск 28. с.96-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_28_21.
12. Колісниченко П.Т. Науково-методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 16. с.38-44.
13. Олійник Т.І. Методичні аспекти оцінки економічної безпеки підприємств у ринкових умовах господарювання. *Економіка та держава*. 2019. № 10. с.69-72.
14. Ортинський В.Л., Керницький І.С., Живко З.Б., Керницька М.І., Гук О.В., Шимечко Г.І., Живко М.О. Економічна безпека підприємств: підручник. Київ: Видавництво «Алерта», 2011. 704 с.
15. Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Ткаченко Є.В. Модель інтегральної оцінки економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 3 (65). с.56-65. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/181846>.
16. Постова В.В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств ресторанного бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/192>.
17. Ситник Н.С., Джиговська Л.І. Методика оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства: зміст та функціональні складники. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Випуск 46-2. с.65-70.
18. Сосновська О.О. Методичний підхід до оцінки рівня економічної безпеки підприємств зв'язку. *Облік і фінанси*. 2019. № 1 (83). с.168-176. URL: <https://afj.org.ua/ua/article/647/>.
19. Сосновська О.О., Житар М.О. Аналіз методів оцінки рівня економічної безпеки підприємств. *Бізнес Інформ*. 2019. № 1. с.21-26.
20. Стащук О.В. Індикаторний підхід в оцінюванні стану фінансової безпеки акціонерних товариств. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2018. № 9(37). с.168-173.
21. Толстова А.В., Хоменко К.В. Методика оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 63. с.187-195.

22. Худик О.Б. Стратегічний аналіз фінансової безпеки підприємств борошномельно-круп'яної промисловості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Випуск 15. Частина 2. с.148-152.
23. Чирва Ю.Є., Нестеренко О.М. Оцінка економічної безпеки цукропереробного підприємства на основі інтегральної моделі. *Бізнес Інформ*. 2012. № 8. с.67-69.

References

1. Al'kema, V.H., Litvin, N.M., Kyrychenko, O.S. (2015). *Ekonomichna bezpeka innovatsijnoho pidpriemstva*. [Economic security of an innovative enterprise: training]. VNZ «Universytet ekonomiky ta prava «KROK». Kyiv. Ukraine.
2. Bilens'ka, Ya.R. (2014). «The use of a balanced system of indicators to assess the potential of innovative development of the industrial and economic association». *Biznes Inform*. № 1. pp. 216-221.
3. Vasyli'tsiv, T.H., Voloshyn, V.I., Bojkevych, O.R., Karkavchuk, V.V. (2012). *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia*. [Financial and economic security of enterprises of Ukraine: strategy and mechanisms of provision]. Liha-Pres. L'viv. Ukraine.
4. Voloschuk, R.V. (2013). «Comparative analysis of approaches to determining the weighting coefficients of integral indices of the state of complex systems». *Induktyvne modeliuвання skladnykh system*. Issue 5. pp. 151-165.
5. Dem'ianenko, H.Ye (2003). *Ekonomichna bezpeka torhovel'noho pidpriemstva*. [Economic security of a trading enterprise]. Abstract of Ph.D. Thesis 08.07.05. Donetsk. Ukraine.
6. Dovbnia, S.B., Hichova, N.Yu. (2008). «Diagnostics of the economic security of the enterprise as a tool for determining the directions of its innovative development». *Ekonomichnyj visnyk Natsional'noho hirnynoho universytetu*. №3. pp. 36-42. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2008_3_7.
7. Dotsenko, I.O. (2013). «Formation of a system for assessing the level of economic security of the enterprise, taking into account the impact of business risks». *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Ekonomika*. Vol. 18. Issue 1. pp.69-78. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_1_10.
8. Didyk, A.M. (2019). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva*. [Economic security of the enterprise]. TzOV «Vydavnycha hrupa «Bukhhaltery Ukrainy». L'viv. Ukraine.
9. Zhuk, N. (2022). «Analytical assessment of the level of financial security of enterprises». *Svit finansiv*. №3 (72). pp.165-176. Available at: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1542/1550>.
10. Ivanilov, O.S., Dmytriieva, O.I. (2018). «Methods of assessing the level of economic security of industrial enterprises». *Problemy i perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva: Zbirnyk naukovykh prats'*. №21. pp.66-83. Available at: <http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/view/156578>.
11. Ippolitova, I.Ya., Sychova, A.O. (2017). «A methodical approach to assessing the level of economic security of an enterprise». *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii : Ekonomika i menedzhment*. Issue 28. pp.96-101. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_28_21.
12. Kolisnichenko, P.T. (2017). «Scientific and methodical approaches to assessing the level of economic security of the enterprise». *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 16. pp. 38-44.
13. Olijnyk, T.I. (2019). «Methodical aspects of assessing the economic security of enterprises in market conditions of business». *Ekonomika ta derzhava*. № 10. pp. 69-72.
14. Ortyns'kyj, V.L., Kernyt's'kyj, I.S., Zhyvko, Z.B., Kernyt's'ka, M.I., Huk, O.V., Shymechko, H.I., Zhyvko, M.O. *Ekonomichna bezpeka pidpriemstv*. [Economic security of enterprises]. Vydavnytstvo "Alerta". Kyiv. Ukraine.
15. Pilets'ka, S.T., Koryt'ko, T.Yu., Tkachenko, Ye.V. (2021). «Model of integrated assessment of economic security of the enterprise». *Ekonomichnyj visnyk Donbasu*. № 3 (65). pp. 56-65. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/181846>.
16. Postova, V.V. (2021). «Evaluation of the effectiveness of innovative activities of enterprises in the restaurant business». *Ekonomika ta suspil'stvo*. 2021. Issue 24. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/192>.
17. Sytnyk, N.S., Dzhyhovs'ka, L.I. (2019). «Methodology for assessing the level of financial security of an enterprise: content and functional components». *Prychornomors'ki ekonomichni studii*. Issue 46-2. pp. 65-70.
18. Sosnovs'ka, O.O. (2019). «A methodical approach to assessing the level of economic security of communication enterprises». *Oblik i finansy*. № 1 (83). pp. 168-176. Available at: <https://afj.org.ua/ua/article/647/>.
19. Sosnovs'ka, O.O., Zhytar, M.O. (2019). «Analysis of methods for assessing the level of economic security of enterprises». *Biznes Inform*. № 1. pp. 21-26.
20. Staschuk, O.V. (2018). «An indicator approach in assessing the state of financial security of joint-stock companies». *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiia». Serii «Ekonomika»*. № 9(37). pp. 168-173.
21. Tolstova, A.V., Khomenko, K.V. (2018). «Methodology for assessing the level of economic security of the enterprise». *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. № 63. pp. 187-195.
22. Khudyk, O.B. (2017). «Strategic analysis of the financial security of enterprises of the flour milling and grain industry». *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*. Issue 15. part 2. pp. 148-152.
23. Chyrva, Yu.Ye., Nesterenko, O.M. (2012). «Assessment of the economic security of a sugar processing enterprise based on an integral model». *Biznes Inform*. № 8. pp. 67-69.

Стаття надійшла до редакції 01.12.2022 р.